Inspectie Veiligheid Defensie
Ministerie van Defensie

Jaarverslag 2019

Inspectie Veiligheid Defensie

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

1. Activiteiten 5

   1.1 *Voltooide onderzoeken* 5

   1.2 *Nieuw onderzoek in 2019* 7

2. Organisatieontwikkeling 9

   2.1 *Kernwaarden* 10

   2.2 *Evaluatie organisatie* 10

   2.3 *Rol IVD bij beleidsontwikkeling* 10

3. Samenwerking 11

Bijlage Lijst van afkortingen 13

Voorwoord

Dit is het eerste jaarverslag van de Inspectie Veiligheid Defensie (IVD), de toezichthouder bij Defensie voor de fysieke en sociale veiligheid. Voor de inspectie is 2019 een intensief en belangrijk jaar geweest. De inrichting van de nieuwe organisatie is voltooid en met een ministeriële regeling en een 'Aanwijzingsbesluit toezichthoudende ambtenaren' is de formele verankering een feit. De laatste medewerkers zijn geplaatst en het eerste onderzoeksrapport is gepubliceerd. Bovendien is de IVD in 2019 zo'n tien nieuwe onderzoeken begonnen.

Het afgelopen jaar heeft de inspectie ook veel tijd besteed aan het inrichten en verder professionaliseren van het onderzoeksproces. De evaluatie die de IVD in 2020 uitvoert, moet een verdere impuls geven aan de professionalisering van de organisatie. In 2020 moet dat resulteren in een verkorting van de doorlooptijd van onderzoeken. Kwaliteit is hierbij de norm.

Goede rapporten afleveren is één ding, maar belangrijker is het dat de defensieorganisatie ze gebruikt om van te leren en het veiligheidsbewustzijn te versterken. De IVD wil zoveel mogelijk effect bereiken met haar toezicht en verkent daartoe de mogelijkheden in samenspraak met de defensieonderdelen. Met de overige toezichthouders bij Defensie brengt de IVD de mogelijkheden in kaart om informatie, kennis en bevindingen uit te wisselen, ook op het gebied van cultuur en gedrag. Zo willen zij tot een meer integraal beeld komen als basis voor het toezicht.

De resultaten in 2019 zijn voor alle IVD-medewerkers een stimulans om hun inspectie de komende jaren verder te ontwikkelen tot een professionele en innovatieve organisatie en een gezaghebbend toezichthouder.

Wim Bargerbos
Inspecteur-Generaal Veiligheid

1. Activiteiten

Met haar toezicht stimuleert de IVD Defensie om haar veiligheid continu te verbeteren. De IVD wil zich de komende jaren ontwikkelen tot een gezaghebbend toezichthouder die een effectieve bijdrage levert aan het lerend vermogen van de defensieorganisatie en de veiligheid van de defensiemedewerkers. Dit hoofdstuk beschrijft de activiteiten van de IVD in 2019.

1.1 Voltooide onderzoeken

In 2019 heeft de inspectie twee onderzoeken voltooid en aan de bewindspersonen aangeboden. Het eerste onderzoek naar de besluitvorming over het gebruik van de schietinrichting Het Markiezaat is in 2019 gepubliceerd. Het tweede onderzoek naar een verkeersongeval op het Duitse oefenterrein Bergen-Hohne is begin 2020 gepubliceerd.

1.1.1 Onderzoek Het Markiezaat

In dit onderzoek is de IVD aan de hand van een reconstructie nagegaan hoe de besluitvorming over het niet meer gebruiken van de private schietinrichting 'Het Markiezaat' in Bergen op Zoom door Defensie is verlopen. De inspectie onderzocht de communicatie over de besluitvorming tussen de verschillende betrokkenen en in hoeverre daarbij de mogelijke blootstelling van medewerkers aan schietgassen is meegewogen.

Uit het onderzoek van de IVD komt naar voren dat het niet waarschijnlijk is dat de gezondheid van de defensiemedewerkers in het geding is geweest. De betrokken functionarissen op verschillende plaatsen in de organisatie hadden bij hun handelen oog voor gezondheidsrisico's, maar hun informatiepositie liet te wensen over en de communicatie schoot tekort. De inspectie heeft geconcludeerd dat de gebruiksstatus van schietinrichtingen niet transparant is voor gebruikers en heeft aanbevolen dat Defensie de informatie over de schietinrichtingen bijeenbrengt en toegankelijk maakt voor alle betrokkenen.

In de beleidsreactie op het rapport heeft de minister maatregelen aangekondigd. Defensie gaat het toezicht op de naleving van het schietbeleid beleggen bij een nog op te richten gezamenlijke *(joint)* kwaliteitsbewaker. De benodigde informatie om veilig te schieten met kleinkaliberwapens wordt eenvoudig toegankelijk gemaakt voor alle gebruikers op één locatie (dit is inmiddels gebeurd) die voor iedereen bereikbaar is. In de toekomst wordt een eveneens op te richten gezamenlijk *(joint)* kenniscentrum verantwoordelijk voor het ontsluiten van de benodigde informatie. De schietinstructie voor speciale eenheden – waaronder het aanpassen van de regels voor *Close Quarters Battle* schietinrichtingen – is eerder in 2019 ingevoerd en wordt verwerkt in de desbetreffende regeling (MP 40-30). Daarnaast harmoniseert Defensie het schietbeleid van de krijgsmachtdelen.

1.1.2 Onderzoek Verkeersongeval Fennek

Het tweede inspectierapport betrof een zwaar verkeersongeval in het Duitse oefengebied Bergen-Hohne met een Fennek-pantservoertuig van het Commando Landstrijdkrachten (CLAS) en een Unimog-vrachtwagen van de Duitse landmacht. De IVD concludeert dat de bemanning van het pantservoertuig onervaren was en onvoldoende voorbereid op haar taken tijdens de oefening. Aanpassingen in het opleidingsbeleid van het CLAS in 2017 maken het mogelijk dat militairen zonder of met beperkte ervaring aan oefeningen kunnen deelnemen. Hierdoor neemt de kans op fouten toe. Dit risico is onvoldoende onderkend, zo wijst het onderzoek uit. De IVD heeft Defensie daarom aanbevolen bij de vier operationele commando's na te gaan of de veiligheidsrisico's bij aanpassingen van het opleidingsbeleid in kaart zijn gebracht en, zo ja, of er zo nodig maatregelen zijn getroffen.

In haar beleidsreactie heeft de minister van Defensie de aanbevelingen van de IVD overgenomen en heeft zij aangekondigd deze te betrekken bij de doorontwikkeling van het plan van aanpak veiligheid, de 'Agenda voor veiligheid'.[1] Aandachtspunten daarbij zijn het opleidingsbeleid, de sturing op de balans tussen opdrachten en middelen en het verbeteren van het risicomanagement. Het CLAS heeft, - zo is in de beleidsreactie verwoord, de basisopleiding voor het Fennek-voertuig aangepast, en ook de lesvoertuigen zelf. Daarnaast besteedt het CLAS nu extra aandacht aan het rijden met nachtzichtapparatuur, in het bijzonder op onverharde wegen.

[1] Het plan 'Een veilige defensieorganisatie - Plan van aanpak ter verbetering van de veiligheid binnen Defensie', nr. BS20188004916 van 28 maart 2018.

De IVD constateert dat Defensie op grond van beide rapporten aan de slag is gegaan om verbeteringen te bewerkstelligen. Zij gaat volgen in hoeverre Defensie de aanbevelingen metterdaad verwerkt. Op basis van deze beide onderzoeken kan de inspectie nog geen algemene uitspraken doen. Zij verwacht dit in een volgend jaarverslag wel te kunnen.

1.2 Nieuw onderzoek in 2019

In 2019 is de inspectie de volgende nieuwe onderzoeken begonnen:

Blikseminslag VeVa Ossendrecht	De IVD onderzoekt het voorval op 19 juni 2019 waarbij op het militaire oefenterrein bij Ossendrecht leerlingen van de MBO-opleiding Veiligheid en Vakmanschap (VeVa) zijn getroffen door de bliksem. Daarbij zijn leerlingen lichtgewond geraakt en één leerling zwaargewond.
Parachute-ongeval Teuge	De IVD onderzoekt het voorval op 23 juli 2019 waarbij een militair van het Commando Landstrijdkrachten bij een parachutesprong op vliegveld Teuge om het leven kwam.
Val van CV90-gevechtsvoertuig	De IVD onderzoekt het voorval op 6 september 2019 waarbij een militair van de landmacht gewond raakte na een val van een CV90-gevechtsvoertuig waaraan hij onderhoud pleegde. Het voorval gebeurde op het Duitse oefenterrein Klietz.
Afhandeling kleine voorvallen, incidenten en bijna-ongelukken	De IVD onderzoekt in hoeverre Defensie potentiële veiligheidsrisico's signaleert op basis van onveilige situaties en voorvallen met geen of kleine gevolgen, en wat Defensie hiervan leert om ernstige voorvallen te voorkomen.

Sociale veiligheid in opleidingen	De IVD onderzoekt de sociale veiligheid in vervolgopleidingen van onder-officieren. De inspectie wil vaststellen in hoeverre de vervolgopleidingen van onderofficieren hen voorbereiden op de gewenste vaardigheden op het gebied van sociale veiligheid als onderdeel van hun leiderschapstraining en of deze vervolgopleidingen een sociaal veilige leeromgeving bieden.
Onderzoeksprogramma veiligheid bij inzet in het buitenland	De IVD onderzoekt de voorbereiding, uitvoering en afbouw bij inzet in het buitenland en de risicobeheersing in de betreffende fase. De onderzoeken in het programma richten zich op de opzet en werking van het veiligheidssysteem in de specifieke fase van de militaire inzet. In samenhang met elkaar leveren de onderzoeken een breder beeld op.
Duiken	De IVD onderzoekt de mate waarin de aanbevelingen en beheersmaatregelen naar aanleiding van een duikongeval in 2015 zijn uitgevoerd. De IVD combineert dit met het onderzoek naar een voorval op 9 april 2019 waarbij een marineduiker onwel werd na een duik.
Voorval militair voertuig tijdens training	De IVD onderzoekt een voorval op 15 maart 2019 waarbij twee militairen gewond zijn geraakt tijdens een oefening met een Duits pantservoertuig (Dingo) in de missie Resolute Support in Afghanistan.
Schade aan F-16	De IVD onderzoekt het voorval op 21 januari 2019 waarbij een F-16 van de vliegbasis Leeuwarden aanzienlijke schade heeft opgelopen tijdens een schietoefening op het oefenterrein de Vliehors op Vlieland.

2. Organisatie-ontwikkeling

De IVD is in 2018 opgericht. Een nieuwe organisatie inrichten, betekent enerzijds het vormgeven en doorlopen van het formele organisatieproces. Anderzijds omvat dit het ontwikkelen en vastleggen van werkprocessen, kwaliteitswaarborging en taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Het reorganisatietraject is in 2019 formeel voltooid en eind 2019 is de laatste formatieplaats gevuld. Daarmee heeft de IVD de afgesproken omvang bereikt van 24 medewerkers op voltijdsfuncties en een rijkstrainee.

In 2019 zijn in het kader van de oprichting de volgende documenten in de Staatscourant gepubliceerd.

- *Regeling van de Minister van Defensie, houdende werkwijze en bevoegdheden van de Inspectie Veiligheid Defensie (Stcrt 2019, 21612, 18 april 2019).*
  Deze regeling beschrijft de taken van de inspectie en de bevoegdheden van de inspecteurs, zoals het toegang krijgen tot informatie. De regeling berust op de 'Aanwijzingen inzake de Rijksinspecties', die de minister van Defensie van toepassing heeft verklaard op de IVD.
- *Onderzoeksprotocol IVD (Stcrt 2019, 21619, 19 april 2019).*
  Dit protocol beschrijft de algemene werkwijze voor onderzoeken om het werk van de IVD transparant en voorspelbaar te maken. Het protocol beschrijft hoe het onderzoeksproces verloopt en wat de IVD en betrokken organisaties en personen over en weer van elkaar kunnen verwachten.
- *Regeling aanwijzing inspecteurs Inspectie Veiligheid Defensie (Stcrt 2019, 50645, 17 september 2019).*
  Deze regeling bepaalt dat door de Inspecteur-Generaal Veiligheid (IGV) aangewezen medewerkers van de IVD toezichtactiviteiten mogen uitvoeren.

Op de site van de IVD (www.ivd.nl) is het interviewprotocol van de inspectie gepubliceerd. Dit protocol bevat een nadere uitwerking van de werkwijze van de IVD bij het afnemen van interviews. Het verschaft betrokkenen duidelijkheid over hun rechten en plichten. Het geeft aan hoe een interview verloopt en op welke manier de informatie uit een interview wordt verwerkt.

De IVD heeft met de directie Communicatie van het departement afspraken gemaakt over de verdeling van verantwoordelijkheden in de communicatie. De IVD heeft een eigen woordvoerder en communicatiestrategie, en geeft

zelfstandig persberichten uit. De IVD heeft een eigen website waarop zij in het kader van de openbaarheid haar rapporten plaatst. De inspectie heeft een eigen juridische functie ingericht en kan juridische vraagstukken zelfstandig afhandelen.

2.1 Kernwaarden

Medewerkers van de IVD hebben uiteenlopende achtergronden. Ze komen van de verschillende defensieonderdelen, van andere rijksinspecties, van de Onderzoeksraad voor Veiligheid en uit de wetenschap. Het zijn militairen en burgermedewerkers die zich inzetten voor een cultuur die professioneel samenwerken stimuleert en waarin ontwikkeling en persoonlijke groei aandacht krijgen. De gezamenlijk opgestelde kernwaarden van de IVD zijn: transparant, vakkundig, onafhankelijk en respectvol.

2.2 Evaluatie reorganisatie

In de eerste helft van 2020 wordt de IVD voor de eerste keer geëvalueerd. Het doel van de evaluatie is tweeledig; zij richt zich enerzijds op het oprichtingstraject van de IVD en anderzijds op de verdere ontwikkeling van de IVD in de komende jaren. Op basis van de bevindingen uit de evaluatie scherpt de IVD haar strategische doelen voor de komende periode aan. Externen voeren de evaluatie uit en de medezeggenschap is nauw betrokken.

2.3 Rol IVD bij beleidsontwikkeling

In de besturing van Defensie wordt onderscheid gemaakt tussen beleid, uitvoering en toezicht. Een goede wisselwerking tussen die drie pijlers is van groot belang om de besturing goed te laten verlopen. De deskundigheid van de inspectie en de resultaten van het toezicht kunnen beleid en uitvoering versterken. Defensie heeft in 2019 gewerkt aan een proces om toezicht beter te betrekken bij beleidsontwikkeling. Zo heeft de IVD hiervoor een handhaafbaarheids- en uitvoerbaarheidstoets van nieuw veiligheidsbeleid uitgevoerd. Het Directoraat-Generaal Beleid voert dit proces in 2020 in.

3. Samenwerking

De Inspecteur-Generaal Veiligheid is de coördinerend toezichthouder bij Defensie. Hij neemt deel aan de interdepartementale Inspectieraad, die bestaat uit inspecteurs-generaal en hoofden van de samenwerkende rijksinspecties. De Inspectieraad wil de kracht van de samenwerking tussen de inspecties gebruiken om veranderingen bij de individuele toezichthouders te versterken en te ondersteunen. Dit gebeurt bijvoorbeeld via de Academie voor Toezicht, via een innovatieprogramma en via de wetenschapsagenda van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk onderzoek (NWO). Vanaf 2018 neemt de IVD deel aan diverse initiatieven, leergangen en inventarisaties die het ondersteunende Bureau Inspectieraad organiseert.

In de Inspectieraad staat het onderwerp onafhankelijkheid hoog op de agenda, mede door maatschappelijke en politieke discussie over dit onderwerp. De IGV levert hieraan een actieve bijdrage.

Met de Inspectie Leefomgeving en Transport en de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid, twee belangrijke toezichthouders voor Defensie, voert de IVD vanaf 2018 periodiek gesprekken over werkprogramma's, de mogelijke samenloop van onderzoeken en de versterking van het effect van toezicht. De nadruk in deze gesprekken ligt op het versterken van het lerend vermogen bij Defensie en de rol die de IVD hierin kan spelen.

De interne toezichthouders van Defensie zijn de Inspectie Militaire Gezondheidszorg (IMG), het Korps Militaire Controleurs Gevaarlijke Stoffen

(KMCGS) en de Militaire Luchtvaart Autoriteit (MLA). Daar is in 2018 de IVD bij gekomen. De Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK) is geen toezichthouder, maar zijn onderzoeken verrijken wel het inzicht in de staat en het functioneren van de defensieorganisatie. Bij Defensie zijn voorts de Functionaris Gegevensbescherming (FG), in 2019 versterkt met een functionaris voor de Wet politiegegevens, en de Beveiligingsautoriteit (BA) actief. In 2019 zijn zij samen begonnen aan een verkenning om de samenhang en de kwaliteit van het toezicht bij Defensie te versterken. Dit proces gaat in 2020 door en moet stap voor stap leiden tot effectiever toezicht bij Defensie. De IVD neemt bij haar activiteiten kennis van de werkzaamheden van de - tijdelijke - Visitatiecommissie Defensie en Veiligheid. Deze onafhankelijke commissie, ingesteld door de Minister, volgt de uitvoering van het plan van aanpak van Defensie om de veiligheid te verbeteren.[2] Zij presenteert in 2021 haar derde en laatste rapport.

[2] Besluit van de Minister van Defensie houdende instelling van de Visitatiecommissie Defensie en Veiligheid, nr. BS2018014803, van 13 september 2018.

Bijlage

Lijst van afkortingen

BA	Beveiligingsautoriteit
CLAS	Commando Landstrijdkrachten
FG	Functionaris Gegevensbescherming
IGV	Inspecteur-Generaal Veiligheid
IMG	Inspectie Militaire Gezondheidszorg
KMCGS	Korps Militaire Controleurs Gevaarlijke Stoffen
MLA	Militaire Luchtvaart Autoriteit
MP	Militaire Publicaties

Inspectie Veiligheid Defensie
Ministerie van Defensie

Postbus 90701
2509 LS Den Haag

Majoor Jan Linzel Complex
Brasserskade 227a
2497 NX Den Haag

Mail ivd@mindef.nl
Internet www.ivd.nl
Twitter @IDefensie

Mei 2020